

Úkol 9

A) Data v následující tabulce ukazují výskyt nazál v angličtině. Na jejich základě se dá odvodit, že angličtina má tři nazální fonémy: /m/ „labiální nazála“, /n/ „alveolární nazála“ a /ŋ/ „velární nazála“. Všechny tři jsou v opozici na konci slov po vokálu (V_#), zatímco na začátku slov před vokálem (#_V) se vyskytují pouze /m/ a /n/. Tato data jsou pouze pro ilustraci a doplnění.

Data illustrating the distribution of English nasals in a word

næp	‘nap’	dʌŋk	‘dunk’	sməʊk	‘smoke’
mju:z	‘muse’	snɪə	‘sneer’	dɪn	‘din’
kɪŋ	‘king’	dɪm	‘dim’	bænd	‘band’
leɪm	‘lame’	nju:z	‘news’	bæŋk	‘bank’
smɪə	‘smear’	snəʊ	‘snow’	lɒŋ	‘long’
pɹɒmpt	‘prompt’	tent	‘tent’	mæp	‘map’
leɪn	‘lane’	bʌmp	‘bump’		

Pro úkol jsou důležitější následující data. Na fonetické úrovni má angličtina ještě další nazály (viz IPA pro transkripci; všimněte se značky pro dentální „n“ ve slovech *month*, *absinth* a *labyrith*, která končí na dentální frikativy). Data ukazují výskyt kombinací nazála + konsonant (NC) na konci slov. Vaše úkoly:

- Zobecněte výskyt kombinací NC, tedy stanovte pravidlo, jež by vyjadřovalo, které kombinace jsou možné a které nemožné.
- Je v těchto kombinacích místo artikulace u nazál distinktivní nebo prediktabilní? (Podle své odpovědi pokračujte s otázkou iii nebo iv).
- Pokud distinktivní, jsou nazály [ŋ] a [ɲ] samostatné fonémy, nebo alofony fonémů /m/, /n/, /ŋ/?
- Pokud prediktabilní, je to případ neutralizace? Neutralizace čeho?

Své odpovědi zdůvodněte.

Data illustrating the types of permissible final NC(C) clusters in English.

bentʃ	‘bench’	bæŋk	‘bank’	mend	‘mend’
pɹɒmpt	‘prompt’	bæləns	‘balance’	læbrɪnθ	‘labyrinth’
nɪŋf	‘nymph’	tent	‘tent’	brɒnz	‘bronze’
glɪmps	‘glimpse’	lɪŋf	‘lymph’	dɪstɪŋkt	‘distinct’
feɪnt	‘faint’	mɪŋks	‘minx’	tens	‘tense’
bʌmp	‘bump’	lʌntʃ	‘lunch’	blɪnts	‘blintz’
leɪnz	‘lens’	mʌnθ	‘month’	mɪns	‘mince’
plʌndʒ	‘plunge’	ræntʃ	‘ranch’	æbsɪnθ	‘absinthe’
traɪʌŋf	‘triumph’	bænd	‘band’	ərendʒ	‘arrange’
bɪndʒ	‘binge’	bænz	‘banns’	bɒnd	‘bond’

B) V češtině platí pravidla P1–P5 (viz prezentace) týkající se obstruentů a sonor/rezonent. Čeština ale navíc má ř, které se objevuje ve dvou podobách, neznělé [ř̥] a znělé [ř]. Kam tyto segmenty patří z hlediska distribuce znělosti, mezi obstruenty nebo sonory? V tabulce pod bodem (1) jsou příklady výskytu obou segmentů. Pod bodem (2) jsou pro srovnání příklady výskytu vibranty [r] bez ohledu na její slabičnost (pro zjednodušení slabičnost ignorujeme; není ani v transkripci zaznamenána). Pod bodem (3) jsou pak další příklady pro výskyt na hranicích slov. Abychom mohli určit fonologický status neznělého [ř̥] a znělého [ř], je třeba vyřešit následující úkoly:

- i. S jakými druhy konsonantů se segmenty [ř̥] a [ř] kombinují? Pro zjednodušení odlišujeme tyto třídy konsonantů: a) neznělé obstruenty, b) znělé obstruenty, c) [v], d) sonory a e) [ř̥] a [ř]. Je potřeba zohlednit jak konsonanty stojící před ř, tak za ř.
- ii. Neznělé [ř̥] a znělé [ř] se pokládají za alofony jednoho fonému /ř/. Je tato analýza oprávněná? Tedy: je mezi těmito segmenty opozice nebo se vyskytují v komplementární distribuci. Nebo ještě jinak: je znělost u těchto segmentů distinktivní nebo prediktabilní?
- iii. Je před ř znělost konsonantů distinktivní nebo prediktabilní? Všimněte si kombinací CřV, Cř# a CřC. (Symbol ř zastupuje segmenty [ř̥] a [ř], ať už jsou to dva fonémy, nebo alofony jednoho fonému.)

(iv) Chová se tedy ř fonologicky jako obstruent nebo jako sonora nebo je to samostatná kategorie?

(1) [motř̥] <i>modř</i>	(2) [kva:dr] <i>kvádr</i>
[bř̥vɛ] <i>Břve</i> (název obce)	[brva] <i>brva</i>
[pařba] <i>pařba</i>	[ʔorba] <i>orba</i>
[vɲidř̥ɦmat] <i>vnitřhmat</i>	[za:drɦɛl] <i>zádrhel</i>
[mokr̥] <i>mokř</i>	[ʔokr] <i>okr</i>
[ɦřmi:] <i>hřmí</i>	[ɦrma] <i>hrma</i>
[tʃtř̥domɛk] <i>čtyřdomek</i>	[parda:l] <i>pardál</i>
[miř̥] <i>miř</i> (imperativ sg.)	[ber] <i>ber</i>
[miř̥tɛ] <i>miřte</i> (imperativ pl.)	[berte] <i>berte</i>
[ř̥ɛka] <i>řeka</i>	[ruka] <i>ruka</i>
[dveř̥ɲi:] <i>dveřní</i>	[dvorɲi:] <i>dvorní</i>
[ř̥va:t] <i>řvát</i>	[rva:t] <i>rvát</i>
[tř̥i] <i>tři</i>	[trik] <i>trik</i>
[keř̥] <i>keř</i>	[vor] <i>vor</i>
[petř̥valt] <i>Petřvald</i> (název obce)	[potrva:] <i>potrvá</i>
[tř̥mɛn] <i>třmen</i>	[trma:tɕi:] <i>trmáci</i>
[kř̥ɕmi] <i>křtiny</i>	[krcɲɛts] <i>krtinec</i>
[ɦřbet] <i>hřbet</i>	[ɦrbol] <i>hrbol</i>
[ʔotevř̥ɦuba] <i>otevřhuba</i> (nadávka)	[ʔdvrɦnoʊt] <i>odvrhnout</i>
[ř̥ka] <i>řka</i>	[rdouɕit] <i>rdousit</i>
[dř̥ɛvo] <i>dřevo</i>	[kopr] <i>kopr</i>
[jitř̥ɲi:] <i>jitrní</i>	[jitř̥ɲitɕɛ] <i>jitrnice</i>
[ra:t] <i>řád</i>	[ra:t] <i>rád</i>

---

(3)	[pɛs kouʃi] <i>pes kouše</i>	[tak kouʃi] <i>tak kouše</i>
	[pɛz budɛ] <i>pes bude</i>	[tag budɛ] <i>tak bude</i>
	[pɛs ruʃi:] <i>pes ruší</i>	[tak ruʃi:] <i>tak ruší</i>
	[pɛz řa:ʒi:] <i>pes řádí</i>	[tag řa:ʒi:] <i>tak řádí</i>
	[ɦmɪs kouʃi] <i>hmyz kouše</i>	[tak řka] <i>tak řka</i>
	[ɦmɪz budɛ] <i>hmyz bude</i>	
	[ɦmɪz řa:ʒi:] <i>hmyz řádí</i>	
	[ɦmɪs ruʃi:] <i>hmyz ruší</i>	